R I I G I K O H U S

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUM

O T S U S

Distsiplinaarasja number	3-8-11-3-05
Otsuse kuupäev	24. aprill 2006. a
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Harri Salmann, liikmed riigikohtunik Lea Laarmaa, riigikohtunik Ott Järvesaar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Mati Kartau ja Pärnu Maakohtu kohtunik Igor Pütsep
Kohtuasi	A Maakohtu kohtuniku X-i, sünd 5. augustil 1950. a, kohtunikuks nimetatud 29. detsembril 1993. a, distsiplinaarasi
Distsiplinaarmenetluse algataja	Riigikohtu esimees
Asja läbivaatamise kuupäev	24. märts 2006. a
Istungil osalenud isikud	Menetlusosalisi istungile ei ilmunud Istungit protokollis Riigikohtu sekretär Signe Rätsep

Resolutsioon

1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks rahatrahv ühe kuu 2005. aasta ametipalga ulatuses s.o 29 148 (kakskümmend üheksa tuhat ükssada nelikümmend kaheksa) krooni. Rahatrahv tuleb tasuda hiljemalt 1. juuliks 2006. a Rahandusministeeriumi kontole nr 10220034796011 SEB Eesti Ühispangas, viitenumber 2800071509. Maksedokument esitada distsiplinaarkolleegiumile.

2. Otsuse peale on õigus esitada kaebus Riigikohtu üldkogule otsuse kuulutamisest 30 päeva jooksul.

3. Distsiplinaarkolleegiumi otsus jõustub pärast käesoleva otsuse p-s 2 nimetatud tähtaja möödumist, kui kohtunik pole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.

DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

1. Riigikohtu esimees algatas 19. detsembril 2005. a distsiplinaarmenetluse nr 3-8-11-1-2-05 A Linnakohtu (alates 1. jaanuarist 2006. a A Maakohtu) kohtuniku X-i suhtes seoses tema poolt kriminaalasja menetlemisel ametikohustuste mittekohase täitmisega (Kohtute seaduse § 87 lg 2 alusel), milline käitumine on vastuolus Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p-des 1, 2, 14, 16 ja 25 sätestatud nõuetega.

Distsiplinaarsüüdistuse kohaselt märkis Riigikohtu kriminaalkolleegium 7. novembri 2005. a määruse p-s 16, et kohtunik X-i käitumine ei olnud pärast tema vastu taandustaotluse esitamist adekvaatne. Kohtunik on menetletavast kriminaalasjast materjalide eraldamise määruses tõstatanud õigusrikkumise kahtluse tema vastu taanduse esitanud prokuröri suhtes, seejärel on ta koostanud erimääruse peaprokurörile ja Politseiameti peadirektorile, juhtides tähelepanu väidetavatele seaduserikkumistele politsei ja prokuröride tegevuses. Järgnevalt saatis kohtunik taotluse riigi peaprokurörile ja seadis kahtluse alla prokuröri otsustuspädevuse uurimisalluvuse määramisel, viidates veelkord prokuröri võimalikule õigusvastasele käitumisele konkreetses kriminaalmenetluses. Prokuröri apellatsioonile reageeris aga kohtunik erimäärusega, mille pealkirjastas lisana 26. mail 2005. a erimäärusele ja milles ta jätkuvalt põhjendas enda taandamata jätmist. Kriminaalkolleegium toonitas määruses, et kohtunik peab järgima tema tegevusele seadusega seatud protsessuaalseid piire ja tema käitumine ei tohi jätta omavoli muljet. Kriminaalkolleegiumi määrusest järeldub, et X ei tunnetanud kohtunikule seadusega seatud protsessuaalseid piire, tema käitumine oli ebaadekvaatne ja võimaldas kohtu tegevust hinnata omavolina.
Riigikohtu esimees leiab, et laskudes põhjendamatutesse vaidlustesse prokuratuuri ja uurimisorganitega, minetas kohtunik X õigusemõistja väärika positsiooni. Seega täitis X oma ametikohustusi mittekohaselt, mis seisnes selles, et kohtunik ei lükanud kahtlusi, mis olid tekkinud tema erapooletuses, ümber seaduses ettenähtud korras oma määruses, vaid reageeris taandusavaldusele, tunnetamata seadusega sätestatud protsessuaalseid piire, ebaseaduslike menetlusdokumentide koostamisega, millega sekkus õigusvastaselt prokuratuuri ja politsei töökorraldusse. Ilmse usaldamatuse ebaõige hindamine ja enesekriitikata taandamata jätmine tõi endaga kaasa kohtulahendi tühistamise. Kohtuniku käitumine oli tekkinud olukorra lahendamisel ebaadekvaatne ja lõi võimaluse hinnata kohtu tegevust omavolina. Sellega kahjustas kohtunik oluliselt sõltumatu ja erapooletu õigusemõistmise autoriteeti. Kohtunik X-i käitumine on vastuolus Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p-des 1, 2, 14, 16 ja 25 sätestatud nõuetega ja moodustab seetõttu distsiplinaarsüüteo, mille raskusastet ei saa pidada kergeks.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

2. Distsiplinaarkolleegium uuris järgmisi tõendeid:

2.1 Kriminaalasja nr 1-1035/04 materjalid:
1) kohtunik X-i taotlus peaprokurörile, milles kohtunik seab kahtluse alla prokuratuuri erapooletuse ja pädevuse uurimisalluvuse otsustamisel;
2) prokuröri apellatsioon, milles muuhulgas seatakse kahtluse alla kohtunik X-i objektiivsus ja sõltumatus kriminaalasja menetlemisel;
3) 10. juunil 2005. a koostatud lisa 26. mai 2005. a erimäärusele, milles kohtunik X põhjendab enda taandamata jätmist ning süüdistab prokuröri ja uurijaid ebaseaduslikus käitumises;
4) Tallinna Ringkonnakohtu 13. septembri 2005. a määrus, millega tühistati kohtuniku X-i 3. märtsi 2005. a määrus taandamistaotluse rahuldamatajätmises ja Tallinna Linnakohtu 26. mai 2005. a otsus põhjendusel, et kriminaalasja kohtulikus menetluses on tekkinud kahtlus kohtunik X-i erapooletuses ja kohtunik ei ole neid kahtlusi oma määruses ümber lükanud ning toimiku materjalid viitavad emotsionaalsele ja erapoolikule kohtumenetlusele.

2.2 Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 7. novembri 2005. a määrus, milles kriminaalkolleegium märgib järgmist:

1) Kohtuniku taandamiseks pole tema tegelik erapoolikus või eelarvamuslikkus isegi vajalik - piisab, kui selles osas tõusetuvad põhjendatud kahtlused. Kui tekib kahtlus kohtuniku erapooletuse suhtes ja on nimetatud objektiivsed asjaolud, mis seda kahtlust kinnitavad, siis tuleb kohtunikul taanduda.
2) Välise hindaja jaoks ei ole välistatud kahtluse tekkimine kohtuniku erapooletuses mingi kuriteo arutamisel siis, kui teises kriminaalmenetluses on sama liiki kuriteos süüdistatavaks kohtuniku lähedane isik. Sellises olukorras oleks ilmselt raske kummutada välise vaatleja näiteks sellist väidet, et mure lähedase isiku saatuse pärast võib pärssida kohtuniku erapooletust.
3) Kohtuniku käitumine ei olnud pärast tema vastu esitatud taandustaotlust enam adekvaatne ja võis välisele hindajale tekitada täiendavaid kahtlusi kohtuniku erapooletuses. Nimelt ei ole kohtunik enese taandamistaotlusele reageerinud nii, nagu seda näeb ette seadus - lihtsalt vahetult seda taotlust puudutava määruse koostamisega. Kohtunik on menetletavast kriminaalasjast materjalide eraldamise määruses tõstatanud õigusrikkumise kahtluse enda vastu taanduse esitanud prokuröri suhtes. Seejärel on kohtunik 26. mail 2005. a koostanud erimääruse peaprokurörile ja Politseiameti peadirektorile, juhtides tähelepanu väidetavalt ebaseaduslikule käitumisele. Sellele järgnevalt on kohtunik saatnud taotluse riigi peaprokurörile, milles leiab, et tema poolt Kaitsepolitseile saadetud 26. mai 2005. a määruse edastamine seisukoha võtmiseks ja uurimisalluvuse otsustamiseks Põhja Ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurörile ei taga küsimuse objektiivset lahendamist. Seejuures on kohtunik veelkord viidanud prokuröri võimalikule õigusvastasele käitumisele kriminaalmenetluses. Prokuröri apellatsioonile on aga kohtunik reageerinud uue erimäärusega, mille alapealkirjaks on lisa 26. mail 2005. a erimäärusele ja milles on kohtunik jätkuvalt põhjendanud taandamisaluse puudumist.
4) Vähemalt hetkest, mil prokurör esitas taotluse kohtuniku taandamiseks, on kriminaaltoimiku materjalide pinnalt selgesti tajutav kohtuniku negatiivne suhtumine prokuröri ja kriminaalmenetluse läbiviimisesse tervikuna. Kriminaalkolleegium toonitab seejuures, et kohtunik peab järgima tema tegevusele seadusega seatud protsessuaalseid piire ning tema käitumine - ka siis, kui see on kantud isikute põhiõiguste kaitsmise eesmärgist - ei tohi jätta omavoli muljet. Kooskõlas eelmärgituga nõustub Riigikohtu kriminaalkolleegium ringkonnakohtu seisukohaga, et kohtunik oleks pidanud taanduma ja linnakohtu 26. mai 2005. a otsuse tegemine kohtuniku poolt, kelle suhtes tõusetus põhjendatud kahtlus tema erapooletuses, on käsitletav kriminaalmenetluse seaduse olulise rikkumisena 339 lg 2 mõttes.

2.3 Prokurör Rita Sinivälja seletus, milles ta selgitab taanduse tegemise asjaolusid.

2.4 Kohtunik X-i seletused Riigikohtu esimehele ja distsiplinaarkolleegiumile. Esimeses seletuses leiab ta, et tema vastu esitatud taanduse lahendamisel käitus ta õigesti. Samuti peab ta õigustatuks pärast prokuröri apellatsiooni saabumist erimääruse lisa koostamist. Teises seletuses tunnistab ta, et taandust mitte vastu võttes ta eksis ja kahetseb seda. Ta nõustub sellega, et oleks pidanud taandamise taotluse lahendamise määrust põhjalikumalt motiveerima ja mitte koostama erimääruse lisa pärast apellatsiooni saabumist. Ühtlasi teatab ta, et ei soovi osaleda distsiplinaarasja läbivaatamisel distsiplinaarkolleegiumis.

2.5 A Maakohtu esimehe poolt X-i kohta antud tööalane iseloomustus, millest nähtub, et X asus kohtunikuna tööle alates 3. jaanuarist 1994. a ja on spetsialiseerunud kuri- ja väärteoasjade arutamisele, 2005. aastal täitis eeluurimiskohtuniku ülesandeid. Tema töökoormus on suurem kohtu keskmisest. Vastavalt koolituskavale on ta osalenud koolitustel. Tööülesandeid täidab ta vastutustundega ja probleeme ega kaebusi seoses kohtuistungite läbiviimisega ei ole esinenud. X omab isiklikku arvamust ja julgeb seda ka välja öelda. Iseloomult on X põhimõttekindel, tagasihoidlik ja viisakas.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

3. Lähtudes uuritud tõenditest leiab distsiplinaarkolleegium, et kohtunik X-ile esitatud distsiplinaarsüüdistusest ei leidnud tõendamist Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p 16 nõuete rikkumine. Selle sätte kohaselt peab kohtunik hoiduma märkustest käimasoleva või eelseisva protsessi ja selle võimalike tulemuste kohta ning taotleb samasugust hoiakut ka kohtutöötajatelt. Kohtunik selgitab menetlusseadustes sätestatud ulatuses ja korras kohtumenetluse korda menetlusosalistele. Võimalusel püüab kohtunik pooli lepitada. Sellesisulisi etteheiteid on kohtuniku X-i suhtes esitanud üksnes prokurör R. Siniväli oma seletuses, kuid distsiplinaarsüüdistuses ei ole kohtunik X-i süüdistatud selliste tegude toimepanemises, mida oleks võimalik käsitada märkustena käimasoleva või eeloleva protsessi kohta.

4. Distsiplinaarkolleegium leiab, et tõendatud on kohtunik X-i poolt Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p-des 1, 2 14 ja 25 sätestatud nõuete rikkumine. Nende sätete sisu on järgmine:
p 1. Kohtunik hoiab kohtunikkonna ausameelsuse ja sõltumatuse mainet.
p 2. Kohtunik täidab oma töökohustusi erapooletult, omakasupüüdmatult ja hoolikalt ning kasutab temale antud võimu parimal võimalikul viisil.
p 14. Kohtunik on õigusemõistmisel erapooletu ja õiglane ning püüab sellisena näida ka mõistlikule kõrvalseisjale. Selleks kohtleb kohtunik protsessiosalisi võrdselt, hoidub mittevajalikest ja asjasse mittepuutuvatest kommentaaridest või märkustest. Ta väldib ärritumist, vihastumist, hääle kõrgendamist, suhtumist väljendavat miimikat ja motoorikat või muud sellist käitumist, mis võib jätta mulje tema erapoolikusest.
p 25. Kohtunik peab end taandama, kui tal on eelarvamus poole suhtes, mis takistab asja objektiivselt lahendamast; on asjaosalistega lähedastes suhetes või kui tal on eraviisiline teave protsessiga seotud faktide kohta või kui ta on varasemalt asjaosalisi õigusalaselt nõustanud või teab, et otsus võib puudutada teda ennast või tema perekonnaliiget.

5. Distsiplinaarkolleegium leiab, et kohtunik X on süüdi distsiplinaarsüüteos Kohtute seaduse § 87 lg 2 järgi, sest ta täitis oma ametikohustusi mittekohaselt. Ta ei lükanud kahtlusi, mis olid tekkinud tema erapooletuses, ümber seaduses ettenähtud korras tehtud määruses, vaid püüdis seda teha pärast apellatsiooni saabumist ebaseadusliku menetlusdokumendi (erimääruse lisa) vormistamisega ja laskus põhjendamatutesse vaidlustesse prokuratuuri ja uurimisorganitega. Sellega minetas ta õigusemõistja väärika positsiooni ja sekkus õigusvastaselt prokuratuuri ja politsei töökorraldusse. Selline ebaadekvaatne käitumine andis kõrvalseisjatele aluse põhjendatud kahtluste tekkimiseks kohtuniku erapooletuse ja sõltumatuse suhtes ning hinnata kohtu tegevust omavolina. Sellega kahjustas kohtunik oluliselt sõltumatu ja erapooletu õigusemõistmise autoriteeti.

6. Distsiplinaarkaristuse määramisel lähtub distsiplinaarkolleegium toimepandud distsiplinaarsüüteo raskusest. Kolleegium arvestab seda, et kohtunik X vormistas pärast esimese astme kohtumenetluse lõppu, s.o alles pärast apellatsiooni saabumist, veel menetlusdokumendi (erimääruse lisa), mida seadus ette ei näe ja tema käitumine pärast taandamistaotluse lahendamist andis kõrvalseisjale aluse kahtlusteks kohtuniku sõltumatuse ja erapooletuse suhtes, samuti hinnata kohtu tegevust omavolina ning seda, et selle tagajärjeks oli kohtuotsuse tühistamine. Seetõttu ei saa distsiplinaarkolleegium lugeda distsiplinaarsüütegu kergeks. Samas, arvestades X-i pikaajalist töötamist kohtunikuna ja temale antud head tööalast iseloomustust, ei pea kolleegium õigeks määrata X-ile distsiplinaarkaristuseks kergeimat karistust – noomitust ega ka raskeimat karistust – ametist tagandamist. Distsiplinaarkolleegium leiab, et õiglane on määrata X-ile distsiplinaarkaristuseks rahatrahv ühe kuu ametipalga ulatuses.

Vastavalt Riigikogu ja Vabariigi Presidendi poolt nimetatavate riigiametnike ametipalkade seaduse (RT I 1996, 81, 1448 1. juulil 2002 jõustunud redaktsioonis) §-de 1 ja 12 on maakohtu kohtuniku ametipalk neljakordne eelmise aasta keskmine palk. Seega oli X-i ametipalgaks distsiplinaarsüüteo toimepanemise ajal neljakordne 2004. aasta keskmine palk (statistikaameti andmetel oli 2004. aasa keskmine palk 7287 krooni), s.o 29 148 krooni.

7. Eeltoodu alusel ja juhindudes Kohtute seaduse § 87 lg-test 1 ja 2, § 88 lg 1 p-st 2, § 97 lg-st 1 mõistab distsiplinaarkolleegium kohtunik X-i süüdi distsiplinaarsüüteos, mis seisnes ametikohustuste mittekohases täitmises ja määrab talle distsiplinaarkaristuseks rahatrahvi ühe kuu ametipalga ulatuses.

Harri Salmann Lea Laarmaa Ott Järvesaar

Mati Kartau Igor Pütsep